

Шевченко Н.В.

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

ІСТОРІЯ УТВОРЕННЯ Й ДІЯЛЬНІСТЬ НОТАРІАЛЬНИХ КОНТОР У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ В УКРАЇНІ

Розвиток нотаріату й утворення нотаріальних установ – важливе й актуальне питання, яка постало в другій половині ХІХ століття. У статті розглядається історія утворення нотаріальних контор в Україні. Висвітлено особливості діяльності та функціонування нотаріальних контор у другій половині ХІХ століття. Шляхом комплексного аналізу Положення про нотаріальну частину від 14 квітня 1866 р. проаналізовано функції нотаріальних контор, їх значення й роль у здійсненні діяльності нотаріусів. Наголошено на потребі у виникненні нотаріальних контор і в законодавстві, яке б регулювало їхню діяльність на території України в другій половині ХІХ століття.

Кількість нотаріусів і нотаріальних контор суворо регулювалася й залежала від низки обставин: по-перше, урахувалася чисельність населення місцевості; по-друге, особливі обставини (згідно зі ст. 4 Положення). Установлено, що для відкриття нотаріальної контори нотаріус повинен був унести немалу заставу. Також визначалося, що кожна контора мусила мати декілька друкарських машинок, касу й сейф, копіювальний прес, нотаріальні книги, бланки, штамп, повну збірку законів і наказів окружного суду. Однією з вимог функціонування нотаріальної контори була необхідність мати в конторі комплекти фахових юридичних видань. Розклад робочого дня контори суворо погоджувався з окружним судом. Під час дослідження встановлено, що діяльність нотаріальних контор суворо контролювали окружні суди.

На основі архівних даних зазначено кількість нотаріальних контор і визначено основні міста, у яких вони розташовувалися. Показано вплив і взаємозв'язок діяльності нотаріальних контор і нотаріальних архівів.

Ключові слова: нотаріус, нотаріальна контора, суд, положення, нотаріальний архів.

Постановка проблеми. Аналізуючи реформи, які проводилися на території України в другій половині ХІХ століття, необхідно відзначити роль судової реформи для встановлення інституту нотаріату на території України. Зміни в системі управління, процеси урбанізації та потреба в установленні права власності на рухоме та нерухоме майно призвели до виникнення інституту нотаріату й нотаріальних контор.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема недостатньо досліджена істориками. Сьогодні невелика кількість історичних праць, які присвячені формуванню нотаріату в Україні та історії створення нотаріальних контор. Основна інформація щодо історії утворення та діяльності нотаріальних контор у кінці ХІХ – на початку ХХ століття в Україні міститься в алфавітних покажчиках, актових книгах і реєстрах нотаріусів досліджуваного періоду.

Постановка завдання. Метою статті є комплексний аналіз історії утворення нотаріальних контор на території України й визначення умов та особливостей їхньої діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до Положення про нотаріальну частину від 14 квітня 1866 р., у столицях, губерніях і повітових містах, а в разі потреби й у повітах почали відкривати нотаріальні контори. Нотаріуси призначалися головами судової палати за поданням голів окружних судів [12, с. 47; 14, с. 7; 15, с. 67].

Згідно зі ст. 1 Положення, нотаріуси перебували при окружних судах. Завідування нотаріальною частиною під наглядом судових місць доручалося нотаріусам і старшим нотаріусам, які очолювали нотаріальні архіви. Таким чином, законодавчий акт прямо підкреслював підпорядкованість нотаріату суду, залежність нотаріусів від суддів [3, с. 66].

Найголовнішою функцією нотаріусів було вчинення угод із нерухомим майном. При кожному окружному суді утворювався нотаріальний архів, де зосереджувалися всі документи щодо угод із нерухомим майном округу. Усі нотаріуси (їх називали молодшими нотаріусами) зобов'язані були щорічно надсилати свої книги в архів [14, с. 7].

Кількість нотаріусів залежала від низки обставин: по-перше, ураховувалася чисельність населення відповідної місцевості; по-друге, особливі обставини (згідно зі ст. 4 Положення). Міністерство юстиції складало розклад штатної чисельності нотаріусів, який узгоджувався з Міністерствами внутрішніх справ і фінансів.

Під час обговорення проекту Положення про нотаріальну частину 1863 р., що містило норми про кількість нотаріусів, висловлені дві протилежні думки. Прихильники однієї позиції вважали, що не можна штучно встановлювати їх кількість. Зокрема, нестача нотаріусів призведе до їх фізичного перевантаження, сповільнить укладення угод і так порушить права осіб, що звертаються в нотаріат. У кінцевому підсумку, це може призвести, по-перше, до дискредитації ідеї реформування нотаріату, по-друге, може негативно позначитися на подальшому розвитку й удосконаленні діяльності нотаріальної частини. Крім того, при недостатній кількості нотаріусів нотаріальна діяльність вільно чи мимоволі монополізується, що, по суті, виключить вибір особи, яка потребує вчинення нотаріальних дій.

Надлишок нотаріусів, навпаки, може призвести до того, що вони не будуть повною мірою завантаженими по роботі. Ця обставина може негативно позначитися на їх закріпленні в конкретній місцевості передусім через відсутність постійного прибутку, отримуваного з кількості здійснюваних операцій. Водночас час не можна скидати з рахунків і того, що зазначена ситуація призведе до конкуренції, а отже, до виділення сильних, освічених професіоналів, які прагнуть краще виконувати покладені на них обов'язки. У зв'язку з цим авторами цього проекту пропонувалося не визначати нормативно ані кількості нотаріусів, необхідних для певного міста чи повіту, ані визначати конкретного місця їх перебування [3, с. 72–73].

Прихильники другої позиції були більш оптимістичні, вважаючи, що варто виходити з кількості нотаріусів, які були при дії Зводу законів 1857 р., а якщо виявиться їх недостатність, оперативно збільшити штатний розклад. Точка зору прихильників цієї позиції була визнана більш зваженою і покладена в основу формулювання ст. 4 Положення про нотаріальну частину 1866 р.

Більш того, при нестачі кадрів у деяких місцевостях наявна вакансія могла бути заміщена призначенням нотаріуса від уряду, при цьому було можливим призначення йому відповідної платні. У цьому випадку кандидат у нотаріуси проходив випробування на вміння складати акти

і знання форм нотаріального діловодства й законодавства, необхідного для здійснення обов'язків. Таке випробування проводилося комісією в складі голови окружного суду, старшого нотаріуса і прокурора [3, с. 73–74].

Як уже вказувалося, реформовані нотаріальні контори в губерніях Російської імперії почали відкривати з 1867 р. Так, 15 листопада 1867 р. відкрилися нотаріальні контори в губерніях: Петроградській, Псковській, Новгородській, Московській, Володимирській, Калузькій, Рязанській, Тверській, Тульській і Ярославській [2, с. 392–393]. Процес уведення в дію Положення на всій території Російської імперії був тривалим. Зокрема, на території України в Харківській губернії, Бахмутському і Слов'яносербському повітах Катеринославської губернії «Положення про нотаріальну частину» вводилося з 1 вересня 1868 р.; в округах Одеського окружного суду – з 2 квітня, Катеринославського – з 8, Херсонського – з 13, Сімферопольського – з 22 квітня 1869 р.; у Полтавській губернії – 10 квітня 1869 р. [19, арк. 28]; у Бессарабській області – 1 грудня 1869 р.; у Чорноморському окрузі – 1 січня 1871 р.; у Чернігівській губернії – 1 червня 1874 р.; у Київській, Подільській і Волинській губерніях – 29 червня 1880 р. [1, с. 13; 8, с. 10].

Згідно з Положенням про нотаріальну частину 1866 р., визначено такий штатний розклад кількості нотаріусів: міста Санкт-Петербург і Москва – по 25 нотаріусів, Одеса – 15, Нижній Новгород – 10, Саратов – 8, Київ – 7, Тула, Харків, Воронеж, Херсон, Таганрог, Кишинів – по 6, Тифліс – 5, Кременчук, Ростов-на-Дону, Керч, Кам'янець-Подільський, Сизрань, Баку, Катеринодар, Житомир і Бердичів – по 3 нотаріуси. В інших губернських містах призначено по 4 нотаріуси, у повітових і заштатних містах – по 2, а в повітових містах Закавказького краю і деяких селищах – по одному нотаріусу [33, с. 4]. Станом на 1880 р. на території України, згідно зі штатним розписом, у Харкові та Херсоні діяло по 6 нотаріусів [6, арк. 1], у Києві – 7, в Одесі – 15, у Сумах, Полтаві, Чернігові, Стародубі, Ніжині, Сімферополі, Ізюмі – по 4, у Житомирі, Кам'янці-Подільському, Бердичеві – по 3, в Умані й Луцьку – по 2 нотаріуси [1, с. 13]. Також у цьому році нотаріальну контору відкрито в м. Миколаєві, нотаріусом якої призначено купецького сина С. Кузнецова [5, арк. 33, 43]. Наступного року, згідно з імператорським указом від 1 грудня 1881 р., по одній нотаріальній конторі було відкрито в містечках Северинівці, Курисово-Покровському й Ландау Одеського повіту [13, арк. 128].

З часом кількість нотаріальних місць збільшувалася, що було пов'язано передусім з економічним розвитком міст і кількістю здійснюваних нотаріальних актів нотаріусами однієї контори. Наприклад, до 1899 р. в м. Миколаєві нараховувалося три нотаріальні контори [6, арк. 1]. Але 18 листопада цього року міська управа міста звітувала Миколаївському військовому губернатору, що швидке зростання м. Миколаєва, розвиток у ньому комерційних і промислових підприємств і заводської промисловості значно збільшив кількість нотаріальних угод і різного роду актів, тоді як кількість нотаріусів залишилася незмінною з часу введення судових установ. У зв'язку з цим міська управа просила про відкриття в місті з понад 100 тис. населення четвертої нотаріальної контори, пояснюючи це такими цифровими даними: у 1896 р. у місцевих нотаріусів було здійснено різного роду угод і актів 863; у 1897 р. ця цифра зросла до 1 022; у 1898 р. – до 1 448. Записано було за реєстром номерів: у 1896 р. – 20 720; у 1897 р. – 23 786; у 1898 р. – 26 903. Таким чином, у період останніх трьох років кількість угод збільшилася на 585 і кількість номерів за реєстрами – на 6 183. Після вивчення цього питання Міська дума вирішила його позитивно [6, арк. 1–1зв.].

Найбільшу кількість нотаріальних контор у Російській імперії було відкрито в Санкт-Петербурзі. Зокрема, наприкінці XIX ст. їх було 25, а в 1903 р. – уже 30 [4, с. 13]. В Одесі в 1885 р., згідно зі штатним розписом, нараховувалося 15 нотаріусів, у 1894 р. їх уже було 16 [21, с. 133–134], у 1895 р. – 17 (з'явилася посада помічника старшого нотаріуса, яким був призначений колезький секретар К. Буткевич) [7, с. 132–133]. Перед початком Першої світової війни кількість нотаріальних контор у Києві збільшилася до 13 [1, с. 14].

Найбільш повні й точні відомості про нотаріусів, їхні чини, місця та адреси розташування нотаріальних контор нам дають «Адрес-календарі» й інші статистичні та довідкові видання. Зокрема, згідно зі статистичним і довідковим виданням «Бессарабія» за 1903 р., у м. Кишиневі нараховувалося п'ять нотаріусів [23]. За даними на 1913 р., у Херсонській губернії нотаріусів було 56 [26, с. 321–322; 38, с. 40, 44–45, 62–63], у Таврійській губернії – 39 і одна вакансія в с. Судак [20, с. 25–27], у 1916 р. в Бессарабській губернії – 42 нотаріуси й одна вакансія в с. Татарбунари Аккерманського повіту [9, с. 98].

Усього, за даними статистичного щорічника Росії, у 1910 р. в 50 губерніях імперії нараховувалося 583 нотаріальні контори [18, с. 379]. Таким

чином, можемо констатувати, що штат нотаріальних контор практично був заповнений.

У місцевостях, де присутність нотаріуса визнавалася необхідною, але охочих зайняти вакансію не було, передбачалося призначення нотаріуса від уряду. Призначений урядом нотаріус уважався державним службовцем, користувався такими самими правами та перевагами, як і секретар окружного суду, заробітна плата йому призначалася Міністерством юстиції [15, с. 68].

Водночас Положення 1866 р. не регулювало внутрішню структуру нотаріату. Корпоративні початки нотаріату не прижилися в Російській імперії. Відсутність Ради нотаріусів ставила їх у повну залежність від голови Судової палати. Захищати їхні інтереси не було кому [14, с. 7–8]. Важливість прийнятого нормативного акта полягала передусім у тому, що нотаріус здійснював свою діяльність від імені держави як публічний орган [1, с. 13].

Суттєві зміни були внесені до вимог кадрового складу нотаріальних органів. Якщо до початку реформування нотаріату, щоб стати писарем або наглядачем кріпосних справ, закон вимагав від кандидата здатності до викладу актів, знання законів, добросчесної поведінки й чесності, а для того, щоб отримати посаду нотаріуса або маклера за Зводом законів 1857 р., кандидату достатньо було бути просто грамотним (причому ця вимога виглядала досить невизначеною, оскільки ні в законах, ні в підзаконних актах критерії грамотності не визначалися), то Положення про нотаріальну частину 1866 р. значно розширило й посилювало вимоги, що висувалися до кандидатів на нотаріальні посади. Тепер нотаріусом міг бути лише російський підданий, що досяг повноліття (21 року), несудимий, який не був державним чи просто службовцем, успішно склав іспити на вміння правильно оформляти різноманітні акти й на знання нотаріального діловодства, необхідних для нотаріуса законів, і вніс грошову заставу (до 25 тис. руб у столицях, до 15 тис. у губернських містах і до 10 тис. у повітах) [11, с. 22; 22, с. 13].

Про відкриття вакансії на посаду нотаріуса друкувалася публікація в місцевій пресі. Будь-яка особа, що задовольняла зазначеним вимогам, могла спробувати пройти випробування. Не допущений до випробувань отримував постанову із зазначенням причин відмови та міг шукати подальшого захисту своїх прав. Повторне проходження випробування допускалося не раніше ніж через рік.

Призначення нотаріусів на посаду, відкриття ним нотаріальної контори й відсторонення його від виконання своїх обов'язків вироблялося за поданням голови окружного суду старшим головою судової палати. Нотаріуси могли бути усунені від виконання своїх обов'язків і тимчасово на період попереднього слідства та судового процесу [10, с. 47–48; 11, с. 22].

Окремо після прийняття судової та нотаріальної реформи, що спричинили скасування колишніх судових місць, було поставлене перед урядом питання, куди передавати вже наявні кріпосні справи й інші акти, де зберігати документи з учинених актів на майно, що будуть укладатися після реформування нотаріату? Спочатку передбачалося, за прикладом Австрії, заснувати при кожному окружному суді нотаріальний архів, яким би завідував особливий начальник. Треба зауважити, що ця пропозиція враховувала досвід організації подібних архівів і в Російській місцевості при присутствених місцях. Вона одногласно була схвалена в 1864 р. під час обговорення проекту положення 1863 р. [3, с. 83–84].

Однак згодом почали висуватися заперечення, у яких, зокрема, зазначалося таке: по-перше, влаштовані на цій підставі нотаріальні архіви з їх начальниками будуть, по суті, ні що інше, як нинішні кріпосні справи й наглядачі, отже, нотаріальна частина не буде відділена від судових місць; по-друге, цей порядок є незручним для приватних осіб і нотаріусів, яким потрібно буде не тільки за отриманням витягів з актів, а й за будь-якою довідкою відправлятися або посилати повіреного в те місто, де знаходиться окружний суд. Для усунення цих незручностей, а разом із тим для піднесення значення нотаріусів і збільшення їхніх прибутків за видачу витягів і копій актів запропоновано, замість установи нотаріальних архівів, надати нотаріусам можливість зберігати в себе всі свої книги й реєстри, понад те, старшим нотаріусам у губернських і повітових містах передати кріпосні, заборонні й дозвільні книги.

При оцінці організації нотаріальних архівів треба мати на увазі, що вони замислювалися не просто як сховища відповідних матеріалів при нотаріальних конторах, а як окрема установа, яка тільки «технічно» перебуває при судах. Кріпосна частина цивільних палат і повітових судів до цього часу становила державне сховище документів, що забезпечувало недоторканність права на володіння майном. Тому передача їх у повне розпорядження або навіть у власність знову заснованих нотаріусів, як пропонувалося, суперечила

інтересам держави й суспільства. Небезпідставними визнавалися й висловлювані побоювання про можливі в цьому випадку зловживання нотаріусів [3, с. 84–85].

Не було єдності думок і з питання, при яких саме судових місцях повинні бути засновані нотаріальні архіви. Були три принципові думки: створювати архіви тільки при окружних судах або ж, крім зазначених судів, при мирових з'їздах. Також пропонувалося відкрити їх при мирових з'їздах у кожному повіті. Другу пропозицію включили до проекту 1866 р., але при остаточному його обговоренні прийнято за основу першу пропозицію.

Формування ж нотаріальних архівів у кожному повіті в цілому визнавалося позитивним і перспективним розвитком нотаріальної частини, але передчасним. На думку більшості чиновників, могли виникнути суттєві труднощі в забезпеченні в терміни, установлені для реалізації судової реформи (чотири роки), зазначених архівів старшими нотаріусами, здатними й благонадійними для зайняття цієї посади. За підрахунками, до цього часу в Російській імперії потрібно було більше ніж 460 старших нотаріусів.

Викладені аргументи в сукупності призвели до того, що ст. 42 Положення в остаточній редакції стала виглядати так: «Нотаріальний архів під завідуванням старшого нотаріуса засновується при кожному окружному суді для зберігання кріпосних, заборонних і дозвільних книг, а також книг, реєстрів, актів, документів, печаток нотаріусів та осіб, які їх заміщають» [3, с. 87–88].

Завідування нотаріальною частиною в столичних, губернських, повітових містах і повітах було доручено молодшим нотаріусам. Вони значилися у відомстві тих окружних судів, в окрузі яких було визначено місцезнаходження їхньої контори. Відповідно, нотаріус мав право виконувати нотаріальні дії у своїй нотаріальній конторі, у тих повітах, на територію яких поширювалася підсудність окружного суду. Угоди, укладені за межами округу, визнавалися недійсними [16, с. 159].

За законом, молодші нотаріуси вчиняли такі дії: засвідчували в явочному порядку домашні акти; здійснювали протести векселів, заставні та морські протести; засвідчували правильність копій документів і правильність підписів на домашніх документах; приймали на зберігання документи; видавали різного роду документи, виписки, копії, довідки тощо [22, с. 13].

Окружні суди мали право контролю й ревізії діяльності нотаріусів і функціонування їхньої

нотаріальної контори. Відповідальність нотаріусів була такою самою, як і працівників суду. Однак судові органи вважали нотаріальну діяльність скоріше комерційною, ніж державною. Судді-ревізори не вистачало часу вникати в нотаріальну діяльність та оцінювати нотаріальні акти на предмет їх законності, тому що вони були надмірно зайняті розглядом судових справ в окружних судах [14, с. 7].

Висновки. Підводячи певні підсумки зазначеного, варто сказати, що законодавство Російської імперії прямо підкреслювало підпорядкованість

нотаріату суду, залежність нотаріусів від суддів. Утворення нотаріальних контор, запровадження нотаріальних архівів і посад старших і молодших нотаріусів позитивно позначилися на стані нотаріальної справи Російської імперії. Структура і штати нотаріальних установ були приведені у відповідність до чинних норм Судових статутів і Положення про нотаріальну частину 1866 р. Дослідження кількості нотаріусів і нотаріальних контор у деяких губерніях Російської імперії та України дає змогу зробити висновок, що штат нотаріальних контор переважно був заповнений повністю.

Список літератури:

1. Актова книга вчинення нотаріальних дій з майном, яке не відноситься до нерухомого, 1913 р. *Державний архів Миколаївської області (далі – ДАМО)*. Ф. 143. Оп. 1. Спр. 130. 11 арк.
2. Актова книга запису вчинених нотаріальних дій з нерухомим майном (непарні номери). Частина II. 1904 р. *ДАМО*. Ф. 143. Спр. 62. Оп. 1. 33 арк.
3. Актовая книга для актов на недвижимое имущество нотариуса Я.Б. Эпштейна, 1891–1892 гг. *ДАМО*. Ф. 426. Спр. 1. Оп. 1. 23 арк.
4. Актовая книга для актов на недвижимое имущество нотариуса Я. Б. Эпштейна, 1896–1897 рр. *ДАМО*. Ф. 426. Спр. 2. Оп. 1. 19 арк.
5. Актовая книга записей (актов) на недвижимые имущества, часть I. *Державний архів Дніпропетровської області (далі – ДАДО)*. Ф. 501. Спр. 1. Оп. 1. 37 арк.
6. Актовая книга записей на недвижимые имущества (часть II). *ДАДО*. Ф. 501. Спр. 1. Оп. 1. 37 арк. 74 арк.
7. Актовая книга новогорьковского нотариуса Николая Гиржева для актов на недвижимое имущество. *Державний архів Кіровоградської області (далі – ДАКО)*. Ф. 212. Спр. 4. Оп. 1. 56 арк.
8. Алфавит вознесенского нотариуса Ф.О. Кривицкого, 1912 р. *ДАМО*. Спр. 12. Оп. 1. 67 арк.
9. Алфавитный указатель Александрийского нотариуса С. Соловьева. *ДАКО*. Ф. 208. Спр. 1. Оп. 1. 100 арк.
10. Алфавитный указатель к реестру актов, 1870–1871 рр. *ДАМО*. Спр. 1. Оп. 1. 68 арк.
11. Алфавіт нотаріуса Павлова, 1898–1899 рр. *ДАКО*. Спр. 1. Оп. 1. 109 арк.
12. Алфавітний перелік, 1893 р. *ДАКО*. Ф. 223. Оп. 1. Спр. 1. 144 арк.
13. Дело по вопросу о доставлении старшими нотариусами Уездными предводительных Дворянства кратких сведений. *Центральний державний історичний архів України, м. Київ (далі – ЦДІАК України)*. Ф. 442. Спр. 122. Оп. 693. 8 арк.
14. Дополнительный реестр Николаевского нотариуса В.И. Штулькерца на 1901 год. *ДАМО*. Ф. 152. Спр. 2. Оп. 1. 100 арк.
15. Книга для актов, не относящихся до недвижимых имуществ, 1903 р. *ДАМО*. Ф. 150. Спр. 26. 11 арк.
16. Книга записи духовных завещаний, 1902 р. *ДАМО*. Ф. 406. Спр. 2. Оп. 1. 26 арк.
17. Книга обліку зібраних коштів, 1895 р. *ДАКО*. Ф. 223. Спр. 22. Оп. 1. 148 арк.
18. Наряды для циркуляров и других распоряжений за 1916 год. *ДАДО*. Ф. 560. Спр. 2. Оп. 1. 8 арк.
19. По отношению Министерства Юстиции о сообщении соображений части нотариусов... *ЦДІАК України*. Ф. 442. Спр. 330. Оп. 517. 92 арк.
20. Реестр Александрийского нотариуса Г. Лутковского. *ДАКО*. Ф. 209. Спр. 1. Оп. 1. 265 арк.
21. Реестр нотариуса Главацкого. *ДАКО*. Ф. 211. Спр. 1. Оп. 1. 254 арк.
22. Спр. 11. Реестр Будковского Еразма Львовича, 1913 р. *ДАМО*. Ф. 151. Спр. 11. Оп. 3. 200 арк.
23. Спр. 15. Актовая книга, 1902 р. *ДАКО*. Ф. 212. Спр. 15. Оп. 1. 20 арк.

Shevchenko N.V. HISTORY OF ESTABLISHMENT AND ACTIVITY OF NOTARY OFFICES IN THE SECOND HALF OF THE 19TH CENTURY – AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY IN UKRAINE

The development of notaries and the establishment of notarial institutions is an important and topical issue that arose in the second half of the nineteenth century. The article considers the history of the formation of notary offices in Ukraine. The peculiarities of the activity and functioning of notary offices in the second half of

the XIX century are highlighted. Through a comprehensive analysis of the Regulations on the notarial part of April 14, 1866, analyzed the functions of notary offices, their importance and role in the activities of notaries. Emphasis was placed on the need for the emergence of notary offices and legislation that would regulate their activities in Ukraine in the second half of the nineteenth century.

The number of notaries and notary offices was strictly regulated and depended on a number of circumstances: first, the population of the area was taken into account; secondly, special circumstances (according to Article 4 of the Regulations). It was determined that in order to open a notary office, a notary had to make a considerable deposit. It was also stipulated that each office had to have several typewriters, a cash register and a safe, a copy press, notarial books, forms, stamps, a complete collection of laws and orders of the district court. One of the requirements for the functioning of a notary office was the need to have sets of professional legal publications in the office. The office's working day schedule was strictly agreed with the district court. During the study, it was found that the activities of notaries were strictly controlled by district courts.

Based on archival data, the number of notary offices is indicated and the main cities in which they were located are determined. The influence and interrelation of the activities of notary offices and notarial archives are shown.

Key words: *notary, notary office, court, regulations, notarial archive.*